

DE VIERDE ENGEL

EEN VERHAAL DOOR JOHAN DAISNE

WERELD-BIBLIOTHEEK-VERENIGING
AMSTERDAM-ANTWERPEN

Alle wegen leiden naar Rome. En vele naar zee, zelfs wanneer men te Gent woont, over het Patijntje aan de Leie, d.i. op een uur van Knokke met zijn schone villa's, de minder mooie Moeder Siska's, en nog enkele duinen. Eén uur wanneer men zestig rijdt, d.i. één slenterende kilometer per minuut, tussen de rose Japanse kerseboompjes in de lente, en de knotwilgen in de winter.

Het was in de herfst, in de buurt van de heilige tijd van Allerheiligen, die aan de Noordzee zo zielig is, van nevel en nattigheid, en daarom allicht 's anderendaags Allerzielen heet.

'Zijn jullie klaar?' vroeg Pa.

Na zijn zondagmiddagdut en wanneer omstreeks vieren de radio alleen nog operamuziek, behalve de gebruikelijke kerkzangen en de eeuwige conferenciers over het laatste boek en de eerste voetbaluitslagen biedt, werd Pa altijd haastig.

Hij was dan steeds ogenblikkelijk klaar. 's Ochtends had hij de wagen zijn wekelijkse beurt gegeven, met regenwater, een schep Brio, spons en zeemlap; daarna nog wat voor zijn schrijftafel gezeten tot zijn zweet was opgedroogd, en verder een 'Schots' stortbad genomen, onder de oude-deuntjesmuziek van zijn geliefkoosde langspeelplaat - precies de duur van douche, lotion,

scheren en vers lijflinnen. Net op tijd voor de gongslag van de fluwelen soep van geturmixte tomaten, de frites met kip en sla, en het chocolavlaatje, gevolgd door de diepe leunstoel met de kranten en de dut.

Ook Lieverdje was steeds dadelijk klaar. Dat was hij al de hele tijd na het chocolavlaatje, de tijd van de gedempte radio, de leunstoelen en het hopeloos dikke boek van Andersen, waarvan Pa de sprookjes zo mooi en de taal en stijl zo voorbeeldig vond.

'Trek je sokken op, Lieverd, snuit je neus, berg Andersen mooi op zijn plaats, en waar is je zakdoek en je dasje? Heet je dat klaar-zijn? Vooruit, en haast je! Straks wordt het al donker aan zee.'

Ook Moes was zó klaar, klonk het in het trappenhuis. Dat wilde zeggen dat er nog wel een stukje krant kon worden gelezen vóór haarborstel, poeierkwast, lippenstift en al wat des toiletspiegels is, een bevredigde afscheidsblik hadden gekregen.

Om halfvijf weigerde de Ford '49 een paar keer te vertrekken, vanwege de koude lucht aan het najaars-Patijntje, en raakte dan eindelijk weg, met een blanke pluimstaart aan zijn knalpot.

'Ziezo,' zei Pa en stak een sigaret op en presenteerde zijn eeuwige pepermunthuisje.

Lieverdje tastte gretig toe en ook Moes aanvaardde een enkel eentje: reeds in de boulevard werd gestopt om Oma op te laden, dan kón Moes nog eens gauw, want muntjes werken nu eenmaal zo bevorderlijk.

Ook eenzame Oma was al lang klaar, al van lang voor haar eenzame middageten, zonder dutje - het eind van zijn leven wenst een mens niet te verslapen -, en ondanks haar veel te talloze kranten: zelfs internationale belhamels als Chroesjtsjov en Nasser, zelfs een Hongaarse kwestie kunnen een moeder haar uitgetrouwde kinderen niet doen vergeten, laat staan die voor haar vervangen.

Kwart voor vijven schoot de op temperatuur gekomen Ford weer vooruit, de boulevards af, de brug over en de vaart langs. In de achteruitkijkspiegel zag Pa steeds hoe Oma steeds door het raampje de begraafplaats groette, en in zijn binnenste mummelde hij mee: 'Dag Pipa.' De dames zaten achterin, 'dat is het veiligste

in geval van ongelukken,' verzekerde Lieverdje telkens; hijzelf leefde nog gaarne gevaarlijk, mannelijk naast zijn sturende Pa vooraan.

Aan de bomen langs de vaart staken dor de laatste blaren. De zon, welke niet had geschenen, ging onder in een vale wolkenhemel. Op het instrumentenbord gloeide de rose knop van het kachelkje als een winterroos. Aan Pa's kant flapperde de wind in het kwartopen raam. En daar verscheen de Bierstal, waar, rechtsaf, de eigenlijke weg naar zee begint. De dames hadden een huishoudelijk gesprek ingezet, dat zelfs de greetoren van Lieverdje verveelde. Hij repeteerde zacht fluitend de noten van zijn blokfluitjes, in de hoop dat Pa hem thans de mond zou lijmen met een reepje kauwgom. Toen dat niet dadelijk gebeurde, vroeg hij: 'Pa, langs welke weg rijden we vandaag naar zee?'

'Lieverd,' berispte Pa, 'dat is een gesprek om doden aan de praat te houden. We zijn rechts van de vaart, dus gaan we naar Knokke, want de snelweg naar Oostende loopt links. En hoeveel wegen zijn er naar Knokke? Ga in mijn rechterzak en neem een reepje kauwgom om wijs te worden. En laat de blokfluit nou rusten.'

'Dank je, Pa,' haastte de jongen zich zo wijs mogelijk.

Lachte hij nu ook in zijn binnenste, gelijk Pa? Hopelijk niet, want Pa's binnenlach bleef niet lang guitig. Ineens speelde nu in hem de blokfluit en het waren vreemde flarden van wijsjes, weemoedig door- en uiteengewapperd door de wind. Nee, een kindermond stelt nooit gekke vragen. Zoals alle wegen naar Rome leiden, lopen er niet één maar vele van de Bierstal naar Knokke, al is het steeds over hetzelfde dek, tussen dezelfde Japanse kerseboompjes en dezelfde knotwilgen. De seizoenen mogen telkens op elkaar gelijken, aan alle zitten herinneringen die maar van één keer in dit leven zijn. Een gesprek om doden aan de praat te houden... Ja, daar hoorde Pa weer hun stemmen, triest-speelse noten van een kinderlijke blokfluit in de wind, in het zoeven van gummibanden op het asfalt, terwijl een jongetje met zeeblauwe ogen op gom kauwde, en een oude en een jonge vrouw onverstaanbaars over de jaarbeurs babbelden.

En zo chronologisch mogelijk begon Pa de wegen van de Bier-

stal naar de Lippenslaan te Knokke op te tellen, die hij in dit leven reeds had afgelegd; die niet meer bestonden maar waarop hij steeds reed, als op zijn eigen hart, – een psychologische stratificatie van herinneringen.

Er was eerst, heel heel verre, de weg van voor zijn tijd, doch waarvan hij de trouwe erfgenaam was geworden en gebleven: thans, na een halve eeuw, vormde die niet alsnog zijn héérbaan? Dat was de weg die zijn vader, de idealistische onderwijzer, eens met zijn vacantieleerlingen gegaan was, voor hij Oma had getrouwd. In die tijd was Knokke nog een dorp van vissershutten, een rijk van duinen, grassen en vlinders. In een duinpan stond een villa, waar na Wereldoorlog I een Engels kerkje zou oprijzen, dat tijdens Wereldoorlog II weer werd verwoest. Daar toog de arme onderwijzer 's zomers heen met enige dozijnen van de armste Gentse citékinderen. Ze baadden er, botaniseerden en sliepen als duinrozen, terwijl de onderwijzer bij hun bed zijn vredespijp rookte en nog even in het maanlicht op een duin klom, om daarna, onder de lamp, zijn dag te beschrijven. Hoe dikwijls had Pa hem later niet herlezen, in Pipa's schone natuurboeken; zo dikwijls dat hij hem thans van buiten kon lezen . . .

De tweede, gelijktijdige weg naar Knokke was die van Oma geweest, toen ze ook nog niet gehuwd was, maar als arme, ernstige, blijde kleuteronderwijzeres mee-idealiseerde met andere jongelieden uit verschillende standen, in een groepje dat droomde van wereldverbetering en intussen alvast een beter wereldje op zichzelf vormde. Celine Dangotte, de rijke dochter van de Gentse selfmade kunsthandelaar, inviteerde op haar vaders villa te Knokke de dichter Raymond Limbosch, die ze later zou huwen, Oma, de toekomstige professor Van Oye, de jonge geleerde George Sarton, de broze Engelse schilderes Mabel Elwes, later Mrs. Sarton, de Pools-Joodse student Viktor Alter, die voor het socialisme zou sterven, het naaistertje Tantelle wier postume verzen Gustave dela Croix zou uitgeven, en Melanie Lorein, thans weduwe Viktor Alter, – Pa kende ze allen, of hij bij hen daar eens met Kerstmis op die blijde villa was geweest, in de heerlijke ijskou, onder hun warme capes en lange rokken . . .

Een lange tijd was verstreken tussen die twee wegen en de

derde. De onderwijzer en de onderwijzeres waren getrouwd en woonden Einde Were, dat toen nog Akkergem heette. Ze vormden een gelukkig en dus nederig gezin. Pipa was soms ziek en dat kostte geld, bovendien gaf hij veel weg aan zijn door Wereldoorlog I nog verarmde volksschoolkinderen, en Oma spaarde stilletjes om later eens een eigen huis te laten bouwen verder op de boulevard, waar Pipa vreedzaam zijn laatste boeken zou kunnen schrijven. Zo was Pa tien of twaalf jaar geworden en hoorde hij af en toe eens van die blauwe blanke blonde Noordzee, maar had hem nog nooit dan in zijn verbeelding gezien, in de jeugdherinneringen van Pipa en Oma.

En toen, tijdens een schoolreisje, stoomde hij met de trein de derde weg op. De opwinding was zo groot dat hij er zich niets van herinnerde, dan een rokerige coupé, een bende jongens die al maar boterhammen aten, en kastige raampjes waarlangs wollen halsdassen van damp fladderden om zovele stukken verkouden landschap. Want het was een grauwe, nattige dag. De jongens rumoerden tegen het geratel der wielen en het gedaver der sporen op, en de onderwijzers stonden in een hoek sigaartjes te roken, dat je alleen nog hun pince-nez zag flikkeren.

Maar het einde van die derde weg zou Pa nooit vergeten. Een der pince-nezs had het trouwens trouw aan Oma overgebracht. Plotseling stonden de jongens op de top van een duin en kon je de bries in het spaarzame gras horen, van hun verbouwereerde stilte. 'De zeel' had Pa ten slotte het eerst geroepen, en als een bezetene was hij het duin afgelopen, recht de plas in, gevolgd door de hele bende, onder een Indiaans gehuil.

Toen hij weer voor het ouderlijke huis stond, was Pa's broek nog niet droog, ofschoon hij hem in de trein had uitgetrokken en onder de bank te drogen had gelegd op de vuile verwarmingsbuizen. De bende had geloeid van de lach, maar voor een keer had het Pa niet gedeerd: hij had de zee gezien, gevoeld, gehad - en hij vreesde het onthaal thuis.

Oma was inderdaad zo geschrokken dat ze er niets van aan Pipa had durven vertellen. Ze had Pa hete drankjes met siroop doen slikken en twee wollen halsdassen om buik en nieren geknoopt alvorens hem in bed te stoppen. 's Ochtends was ze nog

als uit het schuim der branding gebeeldhouwd, Suzanne voor hem. Hij sprong overeind, de ene hand op zijn fiets, de andere op de open borst van zijn hemd, te stamelen en te stotteren, terwijl hij het zweet van zijn voorhoofd op de rug van zijn hand voelde leken.

De slanke, rijzige strandninf stelde hem allerlei lieve dingen voor, die hem al maar erger deden brabbelen. Hij dorst niet mee naar de villa, noch naar de plage, noch naar een terras, en met een vreemde filmclubglimlach verwijderde zich ten slotte de Atlanta, en Marc trapte terug naar Gent, bibberend van verdriet in de lijkwade van dat elledige hemd...

Dat was de vierde weg geweest, de lijdensweg van elke schone adolescentie, en pas na jaren dorst Pa er opnieuw aan denken hem weer over te doen. Suzanne was toen getrouwd en Marc als vrijgezel even de huisvriend van het echtpaar geworden tijdens de sombere jaren der bezetting. Oma had, net voor de 10de mei, bij het huis ook een kleine garage laten bouwen achter in de tuin, en, tweedehands, een kleine wagen aangeschaft. Maar slechts heel zelden kon die eens buiten komen, wanneer er genoeg benzinscheine bij elkaar waren gespaard voor een dienstreis van Luc, Pa's oudste en toen ook nog ongetrouwde broer, die schoolinspecteur van de provincie was.

Op een keer lukte het dat Pa met vrijaf thuis was en kon deelnemen aan zo'n tocht. Luc stuurde, Oma zat naast hem, en Pipa met Pa achterin. De weg langs de boulevards, de brug over, voorbij de begraafplaats... Vanwege Pipa's zwakke hoofd en de slechte straatstenen stuurde Luc heel langzaam, zo langzaam dat het ondanks de vier versnellingen kinderlijk makkelijk leek.

'Laat mij het ook eens proberen,' vroeg Pa kinderlijk.

Oudste broer scheen het niet gehoord te hebben en begon iets over 'die Duitsers', waarvan juist een colonne voorbijdreunde.

'Toe,' smeekte Pa ondanks zijn dertig jaar.

Luc draaide het raampje toe.

'Is 't zo beter voor je hoofd, Pipa?' informeerde hij in de achteruitkijkspiegel.

'Ja,' zuchtte Pipa stilletjes, 'die Duitsers daveren nog meer dan in 14-18.'

als uit het schuim der branding gebeeldhouwd, Suzanne voor hem. Hij sprong overeind, de ene hand op zijn fiets, de andere op de open borst van zijn hemd, te stamelen en te stotteren, terwijl hij het zweet van zijn voorhoofd op de rug van zijn hand voelde leken.

De slanke, rijzige strandnif stelde hem allerlei lieve dingen voor, die hem al maar erger deden brabbelen. Hij dorst niet mee naar de villa, noch naar de plage, noch naar een terras, en met een vreemde filmclubglimlach verwijderde zich ten slotte de Atlanta, en Marc trapte terug naar Gent, bibberend van verdriet in de lijkwade van dat elledige hemd...

Dat was de vierde weg geweest, de lijdensweg van elke schone adolescentie, en pas na jaren dorst Pa er opnieuw aan denken hem weer over te doen. Suzanne was toen getrouwd en Marc als vrijgezel even de huisvriend van het echtpaar geworden tijdens de sombere jaren der bezetting. Oma had, net voor de 10de mei, bij het huis ook een kleine garage laten bouwen achter in de tuin, en, tweedehands, een kleine wagen aangeschaft. Maar slechts heel zelden kon die eens buiten komen, wanneer er genoeg benzinscheine bij elkaar waren gespaard voor een dienstreis van Luc, Pa's oudste en toen ook nog ongetrouwde broer, die schoolinspecteur van de provincie was.

Op een keer lukte het dat Pa met vrijaf thuis was en kon deelnemen aan zo'n tocht. Luc stuurde, Oma zat naast hem, en Pipa met Pa achterin. De weg langs de boulevards, de brug over, voorbij de begraafplaats... Vanwege Pipa's zwakke hoofd en de slechte straatstenen stuurde Luc heel langzaam, zo langzaam dat het ondanks de vier versnellingen kinderlijk makkelijk leek.

'Laat mij het ook eens proberen,' vroeg Pa kinderlijk.

Oudste broer scheen het niet gehoord te hebben en begon iets over 'die Duitsers', waarvan juist een colonne voorbijdreunde.

'Toe,' smeekte Pa ondanks zijn dertig jaar.

Luc draaide het raampje toe.

'Is 't zo beter voor je hoofd, Pipa?' informeerde hij in de achteruitkijkspiegel.

'Ja,' zuchtte Pipa stilletjes, 'die Duitsers daveren nog meer dan in 14-18.'

'Wat vroeg jij ook, Marc?' kwam Oma zachtjes haar jongste te hulp.

En goede Pipa van de weeromstuit: 'Gusta, kom een beetje naast me zitten achterin; dan kan Marc Luc eens aflossen.'

'Straks,' talmde Luc, 'hier zijn de stenen te slecht.'

Maar aan de Bierstal werden die plotseling prachtig. Daar ontrolde zich Pa's vijfde weg zo brandhelder schoon, alsof hij hem voor het eerst aanschouwde. 'He!' zuchtte hij van genot, en het klonk als een echo, twintig jaar na dato, van zijn 'de zee' uit de tijd der kleine school, der pince-nezs en van de natte broek.

De weg was inderdaad nieuw, van juist voor de oorlog, nog eens zo breed als vroeger, van glad macadam, gelijk een sierlijke kromme de einder tegemoetsnellend. Het leek haast of je reeds aan zee was: dat macadam zo blond als duinzand, en daarboven zulk een wijde hemelkoepel als de omgekeerde oceaan zelf. Alleen de bloeiende Japanse kerseboompjes aan weerszijden – mei was in het land – maakten die akwarel wat te rose voor een marine.

'La chaussée du paradis,' mijmerde Pipa en drukte Oma's hand.

Die zaten nu inderdaad achterin, en Pa aan het stuur naast Luc. Maar gelijk twintig jaar geleden was Marc te opgewonden: hij reed la chaussée du paradis op zoals hij eens van het duin recht de zee was ingehold.

'He, voorzichtig aan met de versnellingen!' pince-nezde Luc.

Te laat. Er kraakte iets in de versnellingsbak, de auto bleef schokkend stilstaan – ze hadden geen tweehonderd meter gereden. Pa verstond er niets van, hoe kribbig Luc het ongeluk ook zat, stond en liep uit te leggen. Kleine Marc gevoelde zich plotseling tien jaar ouder, weer twintig gelijk de fietsstudent die in een lijkhemd terugdroop van zijn ontmoeting met een al te schone aphrodité atlantiké.

Oma stamelde excuus in zijn plaats, voor haar wagen, tot de nerveuze Luc. En Pipa haalde een brief uit zijn zak en legde hem in Luc's handen: het hem toegezegde honorarium voor een wetenschappelijke verhandeling. Meer zou de reparatie wel niet kosten. Luc weigerde beslist die opoffering te aanvaarden, stak de brief in zijn zak en was verzoend.

En met vereende krachten duwden ze nu de wagen, bestuurd

door Luc, terug tot de Bierstal, Marc badend in zijn boetzweet, Oma met een zorglijke zijblik naar hem, en Pipa dat hij zijn baard bijna in de wielen vastwerkté. In de Bierstal werd een stal gevonden die de Imperia wilde bergen, Pipa bood een oorlogsbiertje aan en toen ze met de buurtrem weer huistoe reden, keerde hij zich nog eens om op het balkon, prevelend 'la chaussée du paradis', naar de zeeblauwe hemel, het macadam en de Japanse kersebomen, blond en rose als zijn knaapjes in het vacantiethuis, een halve eeuw geleden . . .

Het geraas der Duitse colonnes was sinds lang verklonken, het imperiaatje sedert jaren verkocht, en Pipa voor altijd la chaussée du paradis opgegaan, toen Pa Marc's leven zich een zesde weg naar zee baande, naar Knokke het Zoute of het Zoete – gelijk men dat uitspreken wil. Want Pa was intussen Pa geworden; hij woonde op een hoge verdieping in een verdere boulevard, met een Ma en een Lieverdje. Het gezin was niet rijk, maar wie kan tegenwoordig geen kleine Renault kopen, gedeeltelijk contant en dat krijg je geleend, en de rest op afbetaling, ook wanneer de vier paarden of pony's reeds naar de eeuwige grasvelden zijn?

Pa had eindeloze lessen genomen en ten slotte zijn vrees voor versnellingsbakken zoverre overwonnen, dat het gezinnetje van de hoge verdieping, nog gauw voor het eind van de zomer een weekendtocht naar zee had geprojecteerd. De hele zaterdagochtend had Ma de koffer gepakt en broodjes belegd, en van twaalf uur af stond ze met Lieverd op het stoeppad te wachten. Tien over twaalfen verscheen Pa van zijn werk. En de tocht begon, langs de boulevards, de brug over, voorbij het kerkhof en aan de Bierstal de macadamweg op. Deze was al niet meer zo blond, maar Pa had geen tijd om het te merken; hij reed in het zweet zijns aanschijns.

'Een beetje meer rechts,' hielp Ma.

'Ja,' zei Pa, 'maar let jij liever op de snelheidsmeter. We moeten stipt inrijden, heel gelijkmatig traag.'

'Ja,' zei Ma, 'precies dertig . . . nee, nu wat trager, je bent een verdelinkje te hoog . . . Wil je niet even rusten?'

Maar Pa hield stoer vol, tussen 29, 30, 31 kilometer het uur, tot zijn lange been op het gaspedaal beefde van het hangen en

Ma haar hand als een kussentje onder zijn dij schoof. Zelfs Lieverdje, die aanvankelijk had gekraaid, wrocht mee door zoet te zwijgen.

Toen ze over de helft van de weg waren, begonnen ze zich als buitenlandse toeristen te voelen: ze hadden een halve dagtaak achter de rug en keken uit naar een plekje om te picknicken. Na twee derde van de weg was het gevonden. Plotseling, zij het met alle voorzichtigheid, stopte Pa.

'Hier?' vroeg Ma.

'Ja,' zei Pa met een Sinterklaasgezicht en Lieverdje begon weer te kraaien.

En als een koninklijk paar stapte het gezin met de kleine prins en de grote proviandzak de eenzame herberg Tivoli binnen, links aan de weg even voorbij Maldegem, - Café Tivoli dat Ma voortaan Frivoli heette, wegens de halve fles rode wijn waarop Pa hen toen had gefoven.

Toen ze Knokke-Het Zoete bereikten, had de zon reeds de avondglans van de laatzomerse namiddag, maar ook het laatste derde van de reis was voorspoedig verlopen...

Helaas, geen geluk is duurzaam. Een paar jaren later, toen het renaultje nog niet was afbetaald maar wel reeds zogoed als afgedreden, viel ook Pa in duigen. En de zevende weg was een lijdensweg, - tussen een rustoord aan zee en een Gents doktershuis, - waarop Pa en Ma zich telkens vol nieuwe hoop en nieuwe radeeloosheid heen en terug bewogen. O die knotwilgen van toen, als gebalde vuisten, als hoofden vol angsthaar! Nooit zou Pa eraan terug kunnen denken zonder een griezellig krassende grammofoonplaat te horen uit het Duitse lesuur van zijn atheneumtijd: Wer reitet so spät durch Nacht und Wind?...

En toen na weer een paar jaar Pa eindelijk aan de beterhand was, trof hem een ander ongeluk. Voortaan reed de Morris Minor, die de Renault had vervangen, alleen tussen Gent en Het Zoute-Knokke; alleen, d.w.z. met een Marc die zich in dapperheid probeerde te oefenen, elke zondagnamiddag tussen 4 en 7. Soms zat Lieverdje naast hem, als die geen zondagschool had, en Oma, wanneer zij niet in de kliniek lag. En zo drie jaren lang, elke zondagnamiddag, des zomers om te baden, 's winters om voor de

meeuwen brood te strooien op de ijsschotsen benedendijks, en in de tussenseizoenen om de rose Japanse kerseboompjes te zien bloesemen of een warme kop melk in Frivoli te drinken.

Van lieverlee ging Pa helemaal op in die kinder- en ouderliefde, die hem zoet was, hoewel hem daarnaast het gevoel knauwde, tot geen andere liefde ooit weer in staat te zijn. Vierenveertig, en oud. Zelfs in de dromen van zijn herinnering bleef de schone zeenimf Suzanne vaak ondergedoken...

Maar niets is zo erg als men het zich voorstelt. Op een vacantiereis met Oma, Lieverdje en Luc en diens vrouw, ontmoette Pa aan een andere See een Marika en ogenblikkelijk ontstak hij in een driedubbele jubel: om wat hij voelde, omdat hij het voelde, en om wat zij terugvoelde. In de herfst brak Marika haar pols in Midden-Europa en met het geld van ziekenfonds en verzekering kwam ze veertien dagen in Het Zoete-Knokke doorbrengen. Pa had voor haar het hotel uitgekozen: modern fris en ouderwets knus, en in zijn tweede Morris Minor, blauw en met roodleren kussens, bezocht hij haar twee keer in de week, op zijn vrije weekdag en zondagsnamiddags. Ze wandelden arm in arm tegen de koude, spraken in haar warme vreemde taal over de warmte van villa's en van huizen met gezinshaarden überhaupt, terwijl ze naar de meeuwen keken, de blank schuimende golven, het stuifzand op het strand, en in de winterzon zaten achter de hotelramen bij een glaasje slivovits...

Dat waren de achtste en negende weg geweest. En toen - veel te ingewikkeld om het uit te leggen - was ook dat uit. Pa hilde toen hij een prentkaart met een oceaanoenting waarop Marika had gehuild: ze zou de Noordzee nooit vergeten...

En zo legde Pa thans zijn tiende weg af, weer elke zondag, in een grote, zwarte, tweedehandse Ford, met een nieuwe Moes, en de oude Oma en steeds Lieverdje van weleer.

Tien wegen - hoeveel zouden er nog volgen, zou het ooit tot een dozijn worden? Een wijs mens mag daar niet naar vragen, laat staan het te wensen. En Pa wendde zijn blik van de achteruitkijkspiegel in zijn ziel, naar die in de wagen.

Oma en Moes praatten steeds huishoudelijk. Lieverdje droomde

van blokfluit, pepermuntjes of kauwgom. En Pa zei om iets te zeggen: 'Ziezo, Eeklo.'

'Jawel, Eikenbos,' zei Lieverdje zijn les op, allicht met de hoop hiervoor aldaar beloond te worden.

Want in die stad was het weer eens kermis, voor de zoveelste maal van het jaar, en ook met gesloten ramen had je de geurige poffertjeskramen kunnen ruiken. Maar Pa zag op tegen het gewoel en trouwens begon het net te miezelen. 'Doorrijden,' zei hij, 'slipegevaar. Aan zee op de Lippenslaan krijg je een dubbel stuk taart.'

'Dank je, Pa,' blokfloot Lieverdje alweer.

Maar toen ze het laatste verkeerslicht voorbij waren — het stond op groen — riep de jongen: 'He, hoe vreemd mooi: hier regen en ginds zon!' en hij wees naar de kapel in de verte, rechts aan de weg.

Daarop vlijde hij zich tegen zijn Pa aan en fluisterde nadrukkelijk: 'Onze kapel! Ik doe gauw mijn drie wensen. Jij ook?'

Pa knikte. De voorgevel van die kapel, haaks op de weg, was versierd met drie haast levensgrote figuren van blonde zand- op dofrode baksteen: gevleugelde engelen met zwevende tabberden en lange bazuinen. En Pa of Lieverdje hadden bedacht in de jaren van de achtste weg, dat je in het voorbijrijden telkens gauw drie wensen moest en mocht doen. En Pa haastte zich ook nu, met al de listigheid van een kind gebleven volwassene: de eerste wens was voor Oma, immers de oudste trouwe; de tweede voor Lieverd en Moes, die nu samenhoorden; de derde voor allen van goeden en zelfs van kwaden wille, uit ieders en speciaal uit Pa's levensverleden van Knokke het Zoete of Zoute: Suzanne, Ma, Marika... En heel stilletjes voegde hij daar heel nederig een vlugge vierde wens 'hors série' voor zichzelf aan toe: voor zijn nog altijd wankele gezondheid, voor het beetje geluk dat vrede heet...

Maar in zijn haast om te wensen, had Pa volgens een psychosomatische wet tegelijk op het gaspedaal gedrukt en plotsklaps, net voorbij de kapel, in het uitwijken voor een baldadige tegenligger, slipte de ford.

Een paar seconden later stond hij stil aan de weg. De vier

inzittenden keken elkaar vragend aan. Het was alles zo snel toegegaan, dat ze niet beseften wat of er eigenlijk gebeurd was. De baldadige tegenligger, die over de witte middenstreep had gereden, had zich schuld bewust uit de voeten gemaakt. Een oude boer op zondagsklompen strompelde naderbij, spuugde zonder zijn pijp uit de mond te nemen en zei: 'Gullie moog van chance spreken! Gat over kop gegaan, en niets, geen scharte, zelfs geen ruite gebroken! 't Es een mirakel, da maar ene keer gebeurt.'

Pa nam zijn hoed af, de dames begonnen een opgewonden erkentelijk gesprek, de ford reed langzaam verder in de gulden novemberzon. Toen viel het Pa op dat Lieverdje zo zwijgzaam zat. Hij glimlachte hem kameraadschappelijk toe. Het kind antwoordde vansgelijken, met glanzend peinzige zeeblauwe ogen. Toen stak hij plots zijn hoofd naderbij en begon aan Pa's oor te fluisteren:

'Niet zeggen aan Oma of Moes, hoor! Maar terwijl het ongeluk — of liever het geluk — is gebeurd, had ik de indruk niet drie maar vier engelen aan de kapel te hebben gezien. De vierde stond heel even in de gesloten poort, en is dadelijk verdwenen. Hij zag er anders helemaal uit zoals de andere. Hoe zou dat kunnen, Pa? Hebben zij ons samen gered?'

'Heel waarschijnlijk, Lieverdje. Ons vieren en ook de tegenligger... Zie je, ik heb eigenlijk vier wensen gedaan, een beetje gulzig, maar toch heel nederig. En God heeft de bazuinen van die engelen uit Eikenbos willen verhoren. Dank hen en Hem nu eens heel stilletjes en diep.'

En Lieverdje knikte in hartelijke verstandhouding, sloot zijn ogen dat niemand het zag, ook Pa niet, want die sloot ze ook heel even, met een stille, stille glimlach en een zoet-zoute smaak in de mond.

En hoofdschuddend en spugend keek de boer nog eens om naar de wagen die zich op la chaussée du paradis verwijderde: 'Die mogen van chance spreken, miljardel!'

En Bij Roze ging hij een grote dreupel in zijn kloefen gieten.

DE VIERDE ENGEL,

een verhaal van Johan Daisne, werd met houtgravures van
Luc. de Jaegher in de werkplaatsen van de Wereld-Bibliotheek
te Amsterdam gedrukt voor de leden van de W.B.-Vereniging
als Nieuwjaarsgroet 1959

